

Братина Захар Олександрович

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0009-0005-8341-3963>

e-mail: bratyna_zahar_polit2023@ukr.net

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНА-НАТО

Резюме

Незаконна та безпідставна агресія РФ сформувала нові виклики та завдання в сфері стратегічних комунікацій НАТО та України. Реалізація стратегічної мети України, яка зафіксована в Конституції,—членство в Альянсі—потребує вирішення низки комунікаційних задач. І хоча НАТО декларує відданість політиці відкритих дверей щодо Києва, складна політична ситуація в США, пов'язана з виборами нового очільника Білого дому, повільна європейська бюрократія та внутрішні процеси в ЄС, а також побоювання з боку Заходу використання РФ ядерної зброї, гальмують трансформацію Альянсу та шкодять формуванню ефективної взаємодії України та НАТО. У результаті комунікація між Києвом та Брюсселем носить декларативний характер.

Показано, що в період відсутності політичного рішення держав-членів НАТО щодо визначення конкретної дати приєднання України до Альянсу, Київ шукає нові безпекові формати, які б дозволили протистояти російській збройній агресії. Наразі активізовано підготовку двосторонніх та багатосторонніх форматів співпраці з державами-членами НАТО в частині безпекових рішень. Такі формати не є альтернативою членству в НАТО.

Узагальнено, що російсько-українська війна вплинула на роботу та використання Північноатлантичним альянсом стратегічних комунікацій в частині формування взаємодії з Україною. Альянс прагне уникнути будь-яких дій, які б призвели до ескалації ситуації на східному кордоні блоку з РФ. По суті, Альянс делегував окремим державам-членам функцію комунікації з Україною.

Ключові слова: стратегічні комунікації, НАТО, російсько-українська війна, безпекові моделі, Центрально-Східна Європа.

Вступ

В умовах розв'язаної Російською Федерацією (РФ) повномасштабної війни, перед Україною постала низка комунікаційних задач, які спрямовані на захист національних інтересів української держави та створення сприятливих умов для прискорення євроатлантичної інтеграції та членства України у військово-політичному оборонному блоці – Організації Північноатлантичного договору (НАТО). Саме НАТО залишається на сьогодні найбільш дієвим інструментом колективного захисту від можливої зовнішньої агресії. Втім слід також визнати, що держави-члени Альянсу виявилися абсолютно не готовими до війни високої інтенсивності, яким і є російсько-український конфлікт. Залежність Європейського Союзу від постачання російської нафти та газу, несприйняття на початкових стадіях усієї серйозності російської загрози та сподівання на швидке повернення до формули *business as usual* з РФ, призвели до затримки ухвалення стратегічного рішення щодо всебічної підтримки України. Нова концепція НАТО, за якою РФ визнається головною загрозою для організації, нашою є неспроможність держав ЄС швидко відновити потугу військово-промислового комплексу. Політична невизначеність в США щодо фінансової та військової допомоги Україні, повільна європейська бюрократія та «друзі Путіна» всередині ЄС, гальмують трансформацію Альянсу. У зв'язку з цим НАТО поки що уникає будь-яких ситуацій, які можуть потенційно вилитися в збройний конфлікт з РФ, яка володіє стратегічною та тактичною ядерною зброєю.

У результаті комунікація між Києвом та Брюсселем зводиться до важливих, але декларативних норм. На відміну від активізації двосторонніх та багатосторонніх форматів співпраці з державами-членами НАТО в частині безпечних рішень.

Дослідженню виникнення, функціонування та застосування стратегічних комунікацій Північноатлантичним альянсом та Україною, особливостей їх роботи, виявленню проблем та шляхів їх вирішення, гібридним загрозам, що виникають в інформаційному просторі, присвячені наукові праці Г. Почепцова, Г. Перепилиці, С. Даниленка, Д. Дубова, Д. Золотухіна, В. Петрова, М. Оживана, В. Панченко, Т. Черненко, Н. Піпченко, К. Йорка, Г. Брюса, Д. Мерфі, Б. Грегори, Д. Вентра, П. Корніша, Д. Псакі, Дж. Магоні, Б. Гамільтона, К. Пола, С. Катліпа, К. Ферн-Бенкса, Т. Кумбса, Р. Улмера, М. Сіджера, Т. Хелмера, М. Крейга та інших.

Мета статті — дослідити стан комунікаційної співпраці між Україною та НАТО у питанні євроатлантичної інтеграції. Завдання статті: визначити проблеми, що гальмують розвиток стратегічних комунікацій, які задіяні у процесі формування якісної взаємодії України та Альянсу.

Методи дослідження

Для проведення дослідження автор використав низку загальнонаукових методів: абстрагування, аналіз і синтез, бібліографічний, історичний, порівняння, спостереження, аналогія, метод експертних оцінок. Крім того, автор спирався на аналітичні записки та тематичні дослідження аналітичних центрів України. Зокрема, The Foreign Policy Research Institute та Центру «Нова Європа».

Результати дослідження

12 липня 2023 року на Вільнюському саміті НАТО започатковано Раду Україна—НАТО, яка прийшла на заміну формату Комісії, що опікувалася розвитком відносин між Києвом та Брюсселем у період 1997-2023 рр. Основним завданням Комісії стало забезпечення належного виконання положень «Хартії про особливе партнерство між Україною і НАТО», оцінка і аналіз стану та розвитку відносин між Україною і НАТО, нагляд за плануванням спільних заходів, вироблення пропозицій щодо дій, які б дозволили вдосконалити співробітництво сторін. З 2008 року під егідою Комісії розробляється Річна національна програма (РНП), мета якої—сприяти зусиллям України у проведенні реформ, результатом яких би стала відповідність України стандартам НАТО. Своєю чергою формат Ради Україна—НАТО підвищує суб'єктність української сторони, засвідчує поглиблення співпраці та зміцнення політичних зв'язків з державами-членами Альянсу, а також підтверджує вихід України на новий рівень інтеграції з НАТО. З боку Альянсу окремо наголошується на тому, що новий формат Ради передбачає, що на її засіданнях Україна матиме статус рівної серед держав-членів Організації Північноатлантичного договору. Важливо наголосити, що попередній формат Комісії визначав Україну як країну-партнера. Особливістю нового формату є право України на ініціативу—скликати засідання Ради для проведення кризових консультацій. Раніше Україна брала участь у засіданнях Комісії виключно якщо надійде відповідне запрошення від НАТО. Новостворена Рада Україна—НАТО позиціонується Брюсселем як один з елементів пакету допомоги, що наближає Україну до основної цілі—членства в НАТО. На саміті у Вільнюсі, на тлі повномасштабної агресії Російської Федерації проти України, країнами «Великої сімки» (G7) прийнято політичне рішення щодо багаторічної програми допомоги Києву. Серед основних пріоритетів—«сприяння Збройним Силам України у досягненні ними цілковитої оперативної сумісності зі збройними силами держав-членів Альянсу разом із підтвердженням Альянсом того, що Україна стане членом НАТО, коли держави-члени погодяться і будуть виконані умови». Показово, що засідання Ради скликаються не тільки на рівні держав і урядів, міністрів закордонних справ і оборони та послів, але й у військовому форматі—на рівні начальників оборонних штабів (НАТО, 2023а). Загалом Рада Україна—НАТО

має потенціал стати традиційним бюрократичним інструментом у сфері стратегічних комунікацій як Альянсу, так і України, формуючи по змозі відносно якісну взаємодію між Брюсселем та Києвом.

Варто зазначити, що у тексті Комюніке Вільнюського саміту НАТО питання розвитку стратегічних комунікацій порушується кілька разів в контексті ядерного стримування, захисту свободи і безпеки членів Альянсу, наростаючих гібридних загроз та «загарбницької війни Росії проти України». Зокрема, у пункті 46 Комюніке міститься запевнення щодо прагнень оборонного блоку забезпечити кращу інтеграцію і єдність дій та підвищити спільні спроможності членів Альянсу у конфліктах будь-якої інтенсивності, які можуть виникнути у перспективі. Тому ядерному стримуванню і вдосконаленню стратегічних комунікацій відводиться «унікальна й відокремлена роль» у мінімізації стратегічних ризиків. В НАТО запевняють, що готові і здатні «стримувати агресію і управляти ризиками ескалації у разі кризи, що має ядерний вимір». Прослідковується чіткий сигнал попередження Російській Федерації, яка через агресію проти України визнана Альянсом «найбільш значною і прямою загрозою безпеці держав-членів Альянсу та миру і стабільності на євроатлантичному просторі» (НАТО, 2023b).

НАТО у пункту 59 Комюніке визнає зміни у середовищі безпеки у Європі та світі, які вимагають більш адаптивної та комбінованої відповіді. Для цього слід використовувати військові і невійськові інструменти, що застосовуються для вирішення завдань як в мирний час, так і у період загострень, криз та конфліктів. НАТО зберігає за собою роль платформи, яка має забезпечувати послідовне застосування таких інструментів країнами-учасницями Вашингтонського договору. І тут оборонний блок також покладається на розвиток «дієвої, чіткої і переконливої стратегічної комунікації» задля збереження єдності та стійкості організації.

Альянс визнає, що держави-члени все частіше стикаються з гібридними викликами та загрозами, що генеруються як державними, так і недержавними суб'єктами. Стрімкий розвиток технологій, у тому числі й штучного інтелекту, дав змогу зловмисникам атакувати західні інституції, критичну інфраструктуру країн НАТО, впливати на громадську думку та настрої суспільства, втручатися в процес демократичних виборів, вибудовувати альтернативну реальність та піддажувати економіку та безпеку євроатлантичної спільноти. Через це НАТО у Вільнюському Комюніке була змушена вчергове наголосити на тому, «що гібридні операції проти членів Альянсу можуть прирівнюватися до збройного нападу, внаслідок чого Північноатлантична рада може застосувати Статтю 5 Вашингтонського договору». У тексті Комюніке також йдеться й про те, що країни-члени НАТО, з допомогою позитивних та ефективних стратегічних комунікацій, спільно та скоординовано протидіятимуть гібридним викликам, дезінформації та

неправдивим нарративам, які генерує в тому числі Російська Федерація, її сателіти та партнери.

У контексті неспровокованої та загарбницької війни РФ проти України, євроатлантичної та європейської інтеграції України, Альянс підкреслює виняткову важливість співпраці між НАТО і ЄС у всеосяжній підтримці України, та вітає створення відповідного спеціального Координаційного штабу НАТО—ЄС. У пункті 74 Комюніке, серед реальних здобутків у сфері стратегічних комунікацій, НАТО відзначає такі: а) боротьба з дезінформацією; б) протидія гібридним і кіберзагрозам; в) навчання; г) спільне проведення операцій, д) забезпечення обороноздатності; є) розвиток оборонної промисловості і проведення досліджень; є) боротьба з тероризмом; ж) розбудова оборонного і безпекового потенціалу. Водночас Альянс зосереджується на забезпеченні стійкості організації, захисті критичної інфраструктури країн-учасниць, підтримці та розвитку новітніх і проривних технологій, космічних проектів, розв'язанню питань зміни клімату у контексті світової безпеки і геостратегічного суперництва, а також протистоятиме «системним викликам євроатлантичній безпеці з боку Китайської Народної Республіки (КНР) (НАТО, 2023с).

Поза тим, заявлені у Вільнюсі успіхи НАТО у сфері стратегічних комунікацій ставляться під сумнів, враховуючи те, що Україна не отримала ні очікуваного офіційного запрошення приєднатися до Альянсу, ні конкретних гарантій безпеки на шляху до вступу в організацію. Так, Російська Федерація, як країна-агресор, вперше з часів Холодної війни визнана Альянсом головною загрозою, але водночас для України, яка й далі залишається поза межами зони євроатлантичної відповідальності Брюсселю, відводиться роль легко озброєного «форпосту» для стримувати російської загрози та зниження військового потенціалу армії РФ. В Інституті зовнішньополітичних досліджень зазначили, що результати Вільнюського саміту НАТО 2023 року в частині відносин з Україною схожі з обіцянками Бухарестського саміту-2008, коли Україні та Грузії, по суті, відмовили у вступі до Альянсу через відсутність спільного політичного рішення. У Вільнюсі Києву вчергове пообіцяли членство в НАТО, але без точного терміну вступу. Формула залишається практично незмінною—запрошення в обмін на реформи. Водночас ефективність такої формули може виявитися невисокою на тлі російського повномасштабного вторгнення, кардинальної зміни безпекових умов на Європейському континенті та відсутності політичної волі у низки ключових країн-членів НАТО щодо запрошення України до членства в організації. За оцінку Інституту зовнішньополітичних досліджень, Північноатлантичний альянс не зміг швидко адаптуватися до зміни безпекової парадигми, тому наразі у своїх рішеннях, діях і комунікаціях намагається максимально уникнути будь-якого зіткнення з РФ, і найголовніше—знизити вірогідність використання Москвою ядерної зброї (FPRI, 2023а).

Водночас російські ракети та ударні БПЛА почали залітати на територію країн-членів НАТО—Польщу та Румунію—від початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Так, 29 грудня 2023 року під час масованого удару РФ по Україні російська ракета порушила повітряний простір НАТО й перебувала 3 хв над територію Польщі на глибині 40 км, а потім її покинула. У своїй зовнішній комунікації Альянс традиційно був максимально обережним—«Факти перевіряються. НАТО зберігає пильність» (DW, 2023). Де-факто Північноатлантичний альянс вже мав би застосувати Статтю 5 договору, у якій міститься фундаментальний принцип колективної оборони НАТО, що «поєднує усіх членів організації, зобов'язуючи їх захищати один одного і створюючи дух солідарності усередині Альянсу». Наріжним каменем НАТО є те, що напад на будь-яку з держав—членів оборонного блоку розглядається як напад на них усіх. Єдиний випадок в історії, коли НАТО застосувало Статтю 5,—спільна відповідь на терористичні атаки 11 вересня 2001 року проти США (НАТО, 2023d).

РФ постійно перевіряє межі дозволеного на східному кордоні НАТО та вживає заходів з нарощування регіонального домінування та повернення до своєї орбіти країн, що колись входили до складу СРСР. В інформаційному просторі і в комунікації з країнами Заходу, агресор цілеспрямовано ставить під сумнів існування української державності та українців як окремої нації, а також просуває наратив «вічної війни». Ціль такого наративу криється в намаганні Москви переконати партнерів України, перш за все Вашингтон, відмовити в членстві в НАТО. Але Україна веде екзистенційну боротьбу за існування і намагається гарантувати собі безпеку в будь-який спосіб. В Інституті зовнішньополітичних досліджень впевнені, що політичне рішення НАТО щодо запрошення України до членства в Альянсі не стало б причиною продовження «вічної війни». Навпаки, країна-агресор отримала б чіткий сигнал щодо безперспективності війни проти України, яка переходить під вплив Статті 5 Північноатлантичного договору. РФ повинна була б зрозуміти, що більше не має права вето у відносинах України та НАТО. Однак, як ми вже згадували вище, Альянс у Вільнюсі вкотре не наважився наблизити Україну до членства в організації. НАТО не готова на пряму конфронтацію з РФ. Уникнення конфлікту з РФ за будь-яких умов розглядається як стратегічна помилка, яка може дорого коштувати країнам-членам НАТО. Демонстрація слабкості Альянсу в контексті російсько-української війни більше провокує Росію до ескалації, адже «бажання регіонального домінування нікуди не зникло і країни східного флангу НАТО досі залишаються під загрозою». РФ зберігає права вето у відносинах України з Північноатлантичним альянсом (FPRI, 2023b).

Відсутність політичного рішення щодо чітких термінів приєднання України до НАТО, змушує військово-політичне керівництво України шукати інші форми безпекової співпраці з країнами-членами Альянсу. Альтернативні

шляхи зближення України та Альянсу варіюються від формату дво- чи тристороннього договору (малий альянс Україна-Польща-Велика Британія, «ізраїльська модель»), і до ідеї про вступ України до НАТО частинами. Остання ініціатива полягає в тому, щоб так звані гарантії безпеки та «ядерна парасолька» НАТО поширювалися на територію, підконтрольну українському Уряду. Решта території—АР Крим, м. Севастополь та тимчасово окуповані частини східних та південних областей—отримають такий статус лише після деокупації. Загалом, така модель не є життєздатною, адже не існує механізму її реалізації. Очевидно, що РФ не припинить нанесення ракетно-бомбових ударів по всій території України, навіть за умови, якщо в Брюсселі оголосять Київ, Запоріжжя чи Херсон територією НАТО. Отже, фундаментальна Стаття 5 Організації Північноатлантичного договору не буде задіяна після чергової ракетної атаки РФ по «новоявленій території Альянсу», що «означатиме руйнацію основи НАТО, його системи колективної безпеки» (Сидоренко, 2023).

Варто зауважити, що населення України загалом не підтримує ідею часткового вступу в Альянс. 53% українців вважають таку безпекову модель неприйнятною. Серед прихильників вступу України до НАТО цю ідею підтримують лише 44%, тоді як 51% - проти. Завдяки стратегічним комунікаціям, в українському суспільстві сформувався стійкий консенсус, що стала безпека держави може бути гарантована лише членством України в НАТО. Близько 80% населення проголосували би за вступ України до Європейського Союзу та підтримують вступ держави в НАТО («Рейтинг», 2023). Показово, що переважна більшість українців вважають членство в НАТО більш пріоритетним завданням, ніж членство в ЄС (КМІС, 2023). Отже, російсько-українська війна суттєво підвищила цінність безпеки як запоруки захисту національних інтересів. Таким чином, населення України остаточно вважає за аксіому членство країни в НАТО.

Між тим, така однаковість, на тлі повномасштабного вторгнення РФ в Україну, не стала переконливим аргументом для держав—членів Альянсу, прийняти на саміті у Вільнюсі вольове рішення щодо запрошення України до членства. Ювілейний 75-й саміт лідерів країн НАТО, який відбудеться 9-11 липня 2024 р. у Вашингтоні, теж не дає підстав очікувати проривних рішень для Києва (Голос Америки, 2023). Але саме від них залежить безпечна та стабільна Європа. Тому, наприклад, Надзвичайний і Повноважний Посол США в Києві (1998-2000 рр.) С. Пайфер закликає США та союзників підготувати ґрунт для оголошення на саміті у Вашингтоні про початок переговорів про вступ України в Альянс. Офіційне запрошення України до членства сигналізувало б Москві про прихильність НАТО до України та «посилило б переговорну позицію Києва в будь-яких майбутніх переговорах з Москвою» (Pifer, 2023).

Безальтернативність вступу України в НАТО не виключає пошуку й задіяння інших безпекових форматів та моделей, або їх окремих елементів,

які б заповнили вакуум безпеки на шляху до Альянсу. Експерти Центру «Нова Європа» розглядають такий процес у формі моделі «НАТО плюс». Він містить безпекові опції, принаймні, чотирьох найбільш згадуваних в інформаційному просторі безпекових моделей: південнокорейської, ізраїльської, західнонімецької та тайванської. З ізраїльської моделі можна запозичити інструмент десятирічних меморандумів про взаєморозуміння із зазначенням чітких фінансових вливань, що додало б Україні стійкості. Корейська модель була би дієвою у разі підписання двостороннього договору зі США, котрий передбачав би реальні безпекові гарантії та в перспективі розміщення американських військових компонентів чи елементів американської ядерної тактичної зброї на українській території. Але наразі Україні пропонують «гібрид корейської та ізраїльської моделей без найбільш цінних елементів кожної з них. Це не може бути повноцінним містком до членства в НАТО і тим більше альтернативою вступу до Альянсу». Натомість в «Новій Європі» найоптимальнішою безпековою моделлю для України називають «НАТО плюс» — «модель, котра могла би виокремити і максимально абсорбувати найкорисніші з доступних елементів інших безпекових моделей з одночасним серйозним опрацюванням уже на цьому етапі алгоритму вступу України до НАТО» (Гетьманчук та ін., 2023).

На тлі внутрішньої повільної трансформації величезного організму НАТО, складної політичної ситуації всередині США (президентські перегони-2024), трансформації Європейського Союзу і пошуку країнами-членами точок єдності, дестабілізуючого фактору прем'єр-міністра Угорщини Віктора Орбана, завершення у вересні 2024 р. мандату Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга, стратегічні комунікації Альянсу потребують змін. Зокрема, Вашингтон та НАТО мають надіслати РФ чіткий політичний сигнал — «незалежно від ситуації на полі бою та відсотка окупованих РФ територій, НАТО розглядає можливість запросити Україну до Альянсу та розпочати процес вступу з відповідним застосуванням статті 5 Вашингтонського договору принаймні для підконтрольної Києву частини» (Гетьманчук, 2023).

Потребує кардинальної зміни концепція НАТО про те, що Україну запросять в Альянс лише після виконання невизначених умов, зокрема після завершення бойових дій. Такий наратив лише підштовхує РФ та В. Путіна вести війну нескінченно. У стратегічних комунікаціях оборонного блоку чільне місце має зайняти більш конкретна та конструктивна позиція — якщо Україну запросити до членства заздалегідь, це може змусити його зупинитися. Саміт НАТО у Вашингтоні можна розглядати як ідеальний майданчик, на якому «лідери Альянсу могли б наблизити світ до миру, щиро прийнявши членство України. Настав час запросити Україну до НАТО. Це не означає, що Україна стане членом миттєво, але це стане недвозначним сигналом Путіну про те, що його війна вже програна» (Rasmussen & Yermak, 2024).

12 січня 2024 р. в Києві підписано «Угоду про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії» (Офіс Президента України, 2024). Це безсумнівно знакова подія для України, яка гарантує те, що жертва агресії РФ не залишиться без допомоги партнерів.

Основні аспекти угоди такі:

а) протягом 10 років, які, за прогнозами, знадобляться для вступу України в НАТО, договір служитиме гарантованим засобом надання Україні фінансової та мілітарної допомоги у протистоянні з РФ;

б) угода сприятиме консолідації міжнародної коаліції на підтримку України. Особливо на тлі її ослаблення у 2024 р. через серйозні труднощі з фінансовою та військовою допомогою, в першу чергу з боку США. Це елемент стратегічних комунікацій та заклик до інших потужних міжнародних акторів доєднуватися до ініціативи;

в) угода чітко визначає підтримку України у відновленні її міжнародно визнаних кордонів станом на 1991 рік. Це частково нівелює заклики щодо укладання мирних угод з РФ ціною українських територій.

Крім того, Україна та США веде перемовини про підписання подібного безпекового договору зі США, який стане мостом для гарантування безпеки, доки членство України не стане реальністю. Укладання таких двосторонніх та багатосторонніх договорів є продовженням політики підтримки України, анонсованої країнами G7 на саміті НАТО у Вільнюсі (Українська правда, 2024).

Угода із Великою Британією хоч і не замінить політичний вплив і ресурси НАТО, але може стати поштовхом для початку побудови регіонального безпекового комплексу в Центрально-Східній Європі як елементу нової регіональної системи європейської безпеки (Петрась та ін. 2021). Угода також має потенціал наповнити змістом формат малого безпекового альянсу Україна-Польща-Велика Британія. Але важливо також уникати перебільшених очікувань під час оцінки цієї угоди, так як в ній не передбачено гарантій спільної колективної оборони. Тож вона не є прямим заміником НАТО (FPRI, 2024).

Варто також акцентувати увагу на документі, який підготувало Міністерство оборони Естонія для всіх країн учасниць робочої групи «Рамштайн». Це план військової стратегії для країн Заходу, щоб допомогти Україні виграти у війні проти країни-агресорки за три роки. Його головна теза—Захід не повинен боятися допомагати Україні. Документ наочно показує, що при консолідації зусиль західних країн внесок у перемогу України потрібен зовсім невеликий. Наприклад, ВВП усіх країн-учасниць групи становить 47 трильйонів євро, з яких на допомогу Україні було спрямовано лише 0,2%. Водночас ВВП Росії оцінюється лише у 2 трильйони євро. Естонія, для якої РФ є прямою загрозою безпеці, закликає держави-члени НАТО та

партнерів якнайшвидше наростити виробництво оборонно-промислового сектора (ERR, 2024).

Висновки

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну зруйнувало безпекову архітектуру Європи. Можемо навіть говорити про те, що російсько-українська війна знищила світопорядок, який був сформований після закінчення Другої світової війни. Світові інституції, які мали б запобігти подібним конфліктам, або ж жорстко на них реагувати, не працюють. Наразі йде підготовка до встановлення нової світової системи. Для України агресія РФ є екзистенційним викликом, який також матиме глобальні наслідки для світу. Тому до процесу становлення нового світопорядку будуть залучені практично усі держави планети.

Своєю чергою, Північноатлантичний альянс також переживає великі внутрішні трансформації, адаптуючись до викликів часу. На ефективність НАТО тиснуть кілька факторів. Складна політична ситуація в США, пов'язана з обранням восени 2024 р. нового президента. Існує висока ймовірність повернення у Білий дім республіканця Дональда Трампа, який в часи свого президенства ставив під сумнів доречність членства США в НАТО, називаючи організацію «мертвою». Тому європейські держави-члени Альянсу мають розраховувати лише на власні сили у питанні забезпечення безпеки в Європі, і бути готовими до будь-яких викликів та загроз з боку Російської Федерації.

Серед інших факторів, які впливають на ефективність Альянсу,—особлива позиція влади Угорщини щодо України та російсько-української війни, яка часто співзвучна з політикою Москви. Також одним з факторів є завершення в 2024 р. мандату Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга. В результаті трансформація Альянсу та розвиток його військових спроможностей відбувається повільно. Відповідно зазнають змін і стратегічні комунікації НАТО в частині формування взаємодії з Україною. І хоча членство в НАТО залишається для Києва безальтернативною безпековою моделлю, Україна наразі концентрується на комунікації з групами країн Центрально-Східної Європи та Великою Британією, доки трансформується Альянс. Таким чином, можемо констатувати, що комунікації між Києвом та Брюсселем розвиваються лише на декларативному рівні й потребують активізації.

Список посилань

1. DW. (2023). *Російська ракета залетіла в Польщу: у НАТО «стежать»*—DW—29.12.2023. dw.com. <https://www.dw.com/uk/rosijska-raketa-zaletila-v-polsu-u-nato-stezat/a-67852277>
2. ERR. (2024, 14 січня). *Естонія підготувала план стратегії для стран Запада, чтобы помочь Украине выиграть войну.* Eesti Rahvusringhääling. <https://rus.err.ee/1609222137/>

jestonija-podgotovila-plan-strategii-dlja-stran-zapada-chtoby-pomoch-ukraine-vyigrat-voynu

3. FPRI. (2023a). НАТО демонструє безпорадність у питанні відновлення безпекового порядку в Європі. *International Weekly, Foreign policy, international relations and security analysis*, (11), 3–5.
4. FPRI. (2023b). Хто наступний після Вільнюського саміту (2023) НАТО? *International Weekly, Foreign policy, international relations and security analysis*, (12), 3–6.
5. FPRI. (2024). *Безпекова угода Великобританії та України: замітник НАТО чи наріжний камінь нової архітектури безпеки в Європі?* fpri.kiev.ua. https://www.fpri.kiev.ua/articles_view/bezpekova-ugoda-velikobritanii-ta-ukraini-zaminnik-nato-chi-narizhnij-kamin-novoi-arhitekturi-bezpeki-v-evropi/
6. NATO. (2023a). *Рада Україна—НАТО*. nato.int. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_217652.htm
7. NATO. (2023b). *Відносини НАТО—Росія*. nato.int. https://www.nato.int/cps/ru/natohq/topics_50090.htm
8. NATO. (2023c). *Комюніке Вільнюського саміту Видане главами держав і урядів країн-членів НАТО, які взяли участь у засіданні Північноатлантичної ради у Вільнюсі 11 липня 2023 року*. nato.int. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_217320.htm
9. NATO. (2023d). *Колективна оборона і Стаття 5*. nato.int. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_110496.htm
10. Pifer, S. (2023, 13 грудня). *For a secure and stable Europe, put Ukraine on a definitive path to NATO*. Brookings. <https://www.brookings.edu/articles/for-a-secure-and-stable-europe-put-ukraine-on-a-definitive-path-to-nato/>
11. Rasmussen, A. F., & Yermak, A. (2024, 11 січня). *Victory Is Ukraine's Only True Path to Peace. And EU and NATO Membership Are the Only Way to Achieve Enduring Security*. Foreign Affairs. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/victory-ukraines-only-true-path-peace>
12. Гетьманчук, А. (2023, 18 грудня). *Формула безпеки «НАТО плюс»: що так і не так з безпековими моделями для України. Зеркало недели | Дзеркало тижня | Mirror Weekly*. <https://zn.ua/ukr/WORLD/formula-bezpeki-nato-pljus-shcho-tak-i-ne-tak-z-bezpekovimi-modeljami-dlja-ukrajini.html>
13. Гетьманчук, А., Літра, Л., Бутирська, Н., & Солодкий, С. (2023, 18 грудня). *Формула безпеки «НАТО Плюс». Центр «Нова Європа»*. <http://neweuropa.org.ua/analytics/formula-bezpeku-nato-plyus/>
14. *Голос Америки*. (2023, 20 грудня). *Чого очікувати Україні від саміту НАТО у 2024 році - представниця США в альянсі Джуліанна Сміт*.

- Voice of America. <https://www.holosameryky.com/a/nato-ukrainia-samit-washington/7406016.html>
15. КМІС. (2023, 18 жовтня). Значення членства в ЄС для українців, пріоритетність вступу до ЄС чи НАТО і сприйняття Росії як частини Європи: результати телефонного опитування, проведеного 29 вересня - 9 жовтня 2023 року. <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&tr;cat=reports&id=1303&page=1>
 16. Офіс Президента України. (2024, 12 січня). *Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії*. Офіційне інтернет-представництво Президента України. <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277>
 17. Петрась М., Балюк В., Перепелиця Г., Даниленко С., (2021) Стан та перспективи стратегічного партнерства Польщі та України. Погляд з Польщі та України. Аналіт. доп. Люблін-Київ : Департамент поліграфії Вид-ва Сейму РП., 179 с.
 18. Сидоренко, С. (2023, 6 грудня). *Україні пропонують "вступ до НАТО частинами"*. Пояснюємо, чому ця ідея—небезпечна. Європейська правда. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/12/6/7175050/>
 19. Соціологічна група «Рейтинг». (2023, 29 листопада). *Двадцять п'яте загальнонаціональне опитування: Динаміка ставлення українців до міжнародних союзів (22-23 листопада 2023)*. ratinggroup.ua. https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dvadcyat_piyate_zagalnonacionalne_opituvanny_dinamska_stavlennya_ukrainciv_do_mizhnarodnih_soyuziv.html
 20. Українська правда. (2024, 12 січня). *США провели вже 2 раунди переговорів з Україною про безпекові зобов'язання—посол*. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/01/12/7437007/>

References

1. DW. (2023). A Russian missile flew into Poland: NATO is «watching»—DW—29.12.2023. dw.com. <https://www.dw.com/uk/rosijska-raketa-zaletila-v-polsu-u-nato-stezat/a-67852277>
2. ERR. (2024, January 14). Estonia has prepared a strategy plan for Western countries to help Ukraine win the war. Eesti Rahvusringhääling. <https://rus.err.ee/1609222137/jestonija-podgotovila-plan-strategiidlja-stran-zapada-chtoby-pomoch-ukraine-vyigrat-voynu>
3. FPRI. (2023a). NATO is showing helplessness in restoring security order in Europe. International Weekly, Foreign policy, international relations and security analysis, (11), 3–5.

4. FPRI. (2023b). Who is next after the Vilnius Summit (2023) of NATO? International Weekly, Foreign policy, international relations and security analysis, (12), 3–6.
5. FPRI. (2024). The UK-Ukraine Security Agreement: A Substitute for NATO or a Cornerstone of a New Security Architecture in Europe? fpri.kiev.ua. https://www.fpri.kiev.ua/articles_view/bezpekova-ugoda-velikobritanii-ta-ukraini-zaminnik-nato-chi-narizhnij-kamin-novoi-arhitekturi-bezpeki-v-evropi/
6. NATO. (2023a). NATO-Ukraine Council. nato.int. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_217652.htm
7. NATO. (2023b). NATO-Russia relations. nato.int. https://www.nato.int/cps/ru/natohq/topics_50090.htm
8. NATO. (2023c). Vilnius Summit Communiqué Issued by the NATO Heads of State and Government attending the North Atlantic Council meeting in Vilnius on 11 July 2023. nato.int. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_217320.htm
9. NATO. (2023d). Collective Defence and Article 5. nato.int. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_110496.htm
10. Pifer, S. (2023, 13 грудня). For a secure and stable Europe, put Ukraine on a definitive path to NATO. Brookings. <https://www.brookings.edu/articles/for-a-secure-and-stable-europe-put-ukraine-on-a-definitive-path-to-nato/>
11. Rasmussen, A. F., & Yermak, A. (2024, 11 січня). Victory Is Ukraine's Only True Path to Peace. And EU and NATO Membership Are the Only Way to Achieve Enduring Security. Foreign Affairs. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/victory-ukraines-only-true-path-peace>
12. Getmanchuk, A. (2023, December 18). NATO Plus Security Formula: What Is So Wrong With Security Models for Ukraine. Mirror of the Week | Mirror of the Week | Mirror Weekly. <https://zn.ua/ukr/WORLD/formula-bezpeki-nato-pljus-shcho-tak-i-ne-tak-z-bezpekovimi-modeljami-dlja-ukrajini.html>
13. Getmanchuk, A., Litra, L., Butyrska, N., & Sweet, S. (2023, December 18). NATO Plus Security Formula. New Europe Center. <http://neweurope.org.ua/analytics/formula-bezpeky-nato-plyus/>
14. Voice of America. (2023, December 20). What Ukraine should expect from the NATO summit in 2024 - US representative to the alliance Julianne Smith. Voice of America. <https://www.holosameryky.com/a/nato-ukraiina-samit-washington/7406016.html>
15. KIIS. (2023, October 18). The importance of EU membership for Ukrainians, the priority of joining the EU or NATO, and the perception of Russia as part of Europe: the results of a telephone survey conducted on

- September 29 - October 9, 2023. <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr∓cat=reports&id=1303&page=1>
16. Office of the President of Ukraine. (2024, January 12). Agreement on Security Cooperation between Ukraine and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. Official website of the President of Ukraine. <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277>
 17. Petras, M., Baliuk, V., Perepelytsya, G., Danylenko, S., (2021) Status and prospects of strategic partnership between Poland and Ukraine. View from Poland and Ukraine. Analyte. Additional. Lublin-Kyiv: Department of Printing of the Sejm Publishing House of the Republic of Poland, 179 p.
 18. Sidorenko, S. (2023, December 6). Ukraine is offered to «join NATO in parts.» We explain why this idea is dangerous. European Pravda. <https://www.euointegration.com.ua/articles/2023/12/6/7175050/>
 19. Sociological group «Rating». (2023, November 29). Twenty-fifth nationwide survey: Dynamics of Ukrainians' attitudes towards international unions (November 22-23, 2023). ratinggroup.ua. https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dvadcyat_piyate_zagalnonacionalne_opituvanny_dinamska_stavlennya_ukrainciv_do_mizhnarodnih_soyuziv.html
 20. Ukrayinska Pravda. (2024, January 12). The United States has already held 2 rounds of talks with Ukraine on security commitments—ambassador. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/01/12/7437007/>

Zahar Bratyna

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0009-0005-8341-3963>

e-mail: bratyna_zahar_polit2023@ukr.net

THE ROLE OF STRATEGIC COMMUNICATIONS IN SHAPING UKRAINE-NATO INTERACTION

Abstract

The illegal and groundless aggression of the Russian Federation has formed new challenges and tasks in the field of strategic communications of NATO and Ukraine. The implementation of Ukraine's strategic goal, which is fixed in the Constitution of Ukraine — membership in the Alliance — requires solving a number of communication tasks. And although NATO declares its commitment to the open door policy towards Kyiv, the difficult political situation in the United States related to the presidential election campaign, the slow European bureaucracy and internal processes in the EU, as well as concerns of the West about the use of nuclear weapons by the Russian Federation, hinder the transformation of the Alliance and harm the formation of effective interaction between Ukraine and NATO. As a result, communication between Kyiv and Brussels is declarative.

In the absence of a political decision of NATO member states to determine a specific date for Ukraine's accession to the Alliance, Kyiv is looking for new security formats that would allow to resist Russian full-fledged armed aggression. Currently, the preparation of bilateral and multilateral formats of cooperation with NATO member states in terms of security solutions has been intensified. Such formats are not an alternative to NATO membership.

The Russian-Ukrainian war influenced the work and use of strategic communication by the North Atlantic Alliance in terms of the formation of interaction with Ukraine. The Alliance seeks to avoid any actions that would lead to an escalation of the situation on the eastern border of the bloc with the Russian Federation. In fact, the Alliance has delegated the function of communication with Ukraine to individual member states.

Keywords: strategic communications, NATO, Russian-Ukrainian war, security models, Central and Eastern Europe.

Стаття надійшла до редакції 14.03.24

© Братина З. О., 2024